

İBN SİNÂ'NIN "EL-KASİDETÜ'L-AYNİYYE" İSİMLİ ESERİ¹

Fatih AYDIN*

Öz:İbn Sînâ'nın sembolik eserleri arasında yer alan *el-Kasidetü'l-Ayniyye*'si filozofun ruha dair düşüncesini yansıtmaya açısından önem arz etmektedir. Bu kaside pek meşhur olmamakla birlikte sembolik üslupla kaleme alınması cihetiyle ayrı bir değere sahiptir. Çalışmamızın amacı filozofun bu kasidesinin asıl nüshasına en yakın metni ortaya koymak suretiyle metni neşretmektir. Tahkik çalışmasında ulaşılabildiğimiz en eski yazma nüsha olan Millet Kütüphanesi Ali Emiri koleksiyonu 4342 numarada kayıtlı yazma esas alınmıştır. Bununla birlikte çalışmamızda seçilen diğer on nüshadaki farklılıklara değinilmiş olup diğer nüshalarla ilgili tanıtıcı bilgilere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İbn Sînâ, kaside, el-kasidetü'l-ayniyye, ruh

Abstract:As one of Avicenna's symbolic works, *el-Kasidetü'l-Ayniyye* is an important eulogy on the grounds that it reflects his views on the soul. Although not widely known, the eulogy is especially considered invaluable owing to its symbolic style. The purpose of the present study is to decipher the content of the eulogy in a way that is closest to the original copy by comparing and contrasting existing versions of the eulogy. This study uses the copy from the Ali Emiri Collection available at Millet Kütüphanesi in Istanbul, Turkey. This copy is the oldest version of the eulogy that we could retrieve during our analysis. This study also describes the currently available ten versions of the eulogy and pinpoints the differences among those versions.

Keywords: Avicenna, el-kasidetü'l-ayniyye, eulogy, soul

GİRİŞ

İslâm felsefesi tarihinde önemli bir yere sahip olan İbn Sînâ (980-1037) eserlerindeki felsefi derinlik ve kuşatıcılıkla birlikte kendinden önceki birikimi ve tartışmaları bir üst seviyeye taşımak suretiyle felsefe tarihinde kalıcı izler bırakan bir filozoftur. Onun felsefi düşüncesini yansıtan *eş-Şifâ*, *en-Necât*, *el-İşârât ve't-Tenbihât* gibi ana eserlerinin yanında sembolik dille kaleme aldığı eserler filozofumuzun felsefi düşüncesinin derinliğini göstermesi açısından önemlidir.

Bu makalemizde İbn Sînâ'nın sembolik eserleri arasında sayabileceğimiz ve insan nefesine dair yaklaşımını sembolik üslupla kaleme

* Dr., Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, mfaydin52@hotmail.com

1 Bu makale Prof. Dr. Bekir Karlıga danışmanlığında hazırlanan "İbn Sînâ'nın Ruh ile İlgili Bir Kasidesi ve Yorumları" (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005) başlıklı yüksek lisans tezine dayanmaktadır.

aldığı *el-Kasidetü'l-Ayniyye* isimli eserin edisyon kritik/tahkik çalışmasını yapmaya çalıştık. Bu eser insanî nefsin bedenle ittisali, nefsin bedenle ilişki düzeyi ve ondan ayrılığı gibi nefs-beden ilişkisine dair konuları içermektedir. Buna göre; saflığı ve sadeliği temsil eden ve güvercin olarak nitelendirilen insan ruhunun yücelerden aşağıya inip bedenle buluşması, başlangıçta bedene alışamayıp, geldiği âleme özlem duyması sonraları ise ülfet ettiği bedenden ayrılmasının kendisi için hayli zor olması, son olarak da geldiği âleme tekrar dönmesi kasidenin temel vurgusudur.

Kaside formunda ele alınan bu eser “el-Kasidetü'l-Ayniyye” şeklinde meşhur olsa da kaynaklarda “el-Kasidetü'r-Ruhiyye”, “el-Kasidetü'n-Nefsiyye”, “el-Kasidetü'r-ruhaniyye” şeklinde kullanımları da görülmektedir. Eserin el-Kasidetü'l-Ayniyye şeklinde isimlendirilmesi kasidedeki her beyitin “ع” harfi ile bitişinden kaynaklanmaktadır. Bu kaside İbn Sînâ'nın nefs hakkında görüşlerinin bulunduğu temel kaynak olmadığı gibi gerek muhteva ve gerekse üslup açısından İbn Sînâ'nın diğer eserlerinden farklı bir tarzı olduğu muhakkaktır. Sembolik üslupla kaleme alınan bu eserin manzum tarzda yazılmış olması da ayrıca eserin felsefi ve edebî değerini göstermesi açısından önemlidir.

El-Kasidetü'l-Ayniyye, tabakât kitaplarında İbn Sînâ'nın eserleri arasında zikredilmekle birlikte kasidenin beyit sayısı hakkında farklı görüşlere yer verilmektedir. İbn Ebi Usaybia (ö. 1270) *Uyûn'ül-Enbâ*'da kasidenin metnini 19 beyit olarak verir.² *Keşfü'z-Zünun*'da ise kasidenin 30 beyit olduğu ifade edilmekte olup kasidenin metni verilmemiştir. Yalnızca kaside üzerine yapılmış bir çok şerh olduğu belirtilerek sadece sekiz şerh hakkında bilgi verilmiştir.³ İbn Hallikan *Vefeyâtü'l-Ayân*'da kasidenin metnini onaltı beyit olarak vermektedir.⁴ Beyhaki'nin *Tarihü'l-Hükema*'sında kasideden sadece isim olarak bahsedilmektedir.⁵

XX. yüzyılda İbn Sînâ'nın eserleri hakkında yapılan bibliyografik çalışmalarda kasidenin yazma nüshaları ve kaside üzerine yapılan şerhler hakkında bilgiler verilmiştir.⁶

2 İbn Ebi Usaybia, *Uyûn'ül-Enbâ fi Tabakâti'l Etibbâ*, Nizar Rıza (nşr.), Beyrut ts., s. 446.

3 Kâtip, Çelebi, *Keşfü'z-Zünun an esamî'l-kütüb ve'l-fünun*, M. Şerefeddin Yaltkaya (tsh.), Kılıslı Rufat Bilge (tsh.), Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1941, s. 1341.

4 İbn Hallikan, *Vefeyâtü'l-Ayân*, II, İhsan Abbas (thk.), Beyrut

5 Beyhaki, *Tarihü'l-Hükema*, Dımeşk 1946.

6 Osman Ergin, *İbn Sînâ Bibliyografyası*, İstanbul 1956, s. 87; G.C. Anawati, *Müellefât-ı İbn Sînâ*, Kahire 1950, s.195; Yahya Mehdevi, *Fihrist-i nüshaha-yı musannefatı İbn Sînâ*, Tahran 1954, Jules L. Janssens, *An Annotadet Bibliography on İbn Sînâ*, Leuven University Pres-1991, Brockelman, *Geshichte der Arabischenliteratur*, I, Leiden 1943.

Elimizde kasidenin müellif nüshası bulunmamakla birlikte kasidenin yazma nüshaları ve şerhleri fazlaca vardır.

1. Kasidenin Yazma Nüshaları

İbn Sînâ'nın ruh kasidesinin bizim ulaşabildiğimiz Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan altı nüshası vardır. Bunun dışında dünyanın çeşitli kütüphanelerinde de nüshaların var olduğunu bibliyografik kaynaklardan öğreniyoruz. Altı nüshadan birincisi Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye Bölümü 1448 numarada kayıtlı nüshadır. İkincisi Fatih Bölümü 3203 numarada kayıtlı bulunmaktadır. Üçüncüsü, Carullah Efendi 2061 numarada kayıtlıdır. Dördüncü nüsha Esad Efendi 3766 numarada kayıtlı bulunmaktadır. Beşinci nüsha, Halet Efendi İlavesi 248 numarada kayıtlıdır. Son nüsha ise Fatih 4093 numarada kayıtlı bulunmaktadır. Bu nüshalar dışında bizzat göremediğimiz yalnız varlığından haberdar olduğumuz dört nüsha bulunmaktadır. Bu nüshalar şunlardır: Üçüncü Ahmed (İstanbul) 3447; Berlin 5346; Manchester 453; Veliyyüddin (İstanbul) 3250.

Nüshaların tanıtımı;

Hamidiye 1448/8

1. *el-Kasidetü'l-Ayniyye*; İbn Sînâ Hüseyin b. Abdullah el-Buhari; Hamidiye; Demirbaş No: 1448/8

198x109 158x73 mm. ebadında olup tâlik hat ile yazılmıştır. Vr. 368b-369a metinler çerçevelidir. Mecmua içerisinde yer almaktadır. 21 beyit olarak alınmıştır.

Fatih 3203/5

2. *Kasidât el- ayniyye fi'n-nefs en-natika li's-şeyhü'r-reis Ebi Ali bin Sînâ fi'n-nefsi'n-nâtikati ve ahvâliha maa havâssiha*; İbn Sînâ Hüseyin b. Abdullah el-Buhârî; Demirbaş No: Fatih, 3203 1vr. 23b- 125a.

180, 140, 133x90 mm ebatlarındadır. Mukavva ciltlidir. Talik hat ile yazılmıştır. Vr. 123b- 125a, mecmua içerisinde yer almaktadır. Metin pek okunaklı değildir. Başta veya sonda her hangi bir kayıt bulunmaktadır. Aynı zamanda beyitler şerhedilmiştir. 21 beyit olarak alınmıştır.

Esad Efendi 3766/5

3. *Kaside-i Ruhîye*; İbn Sînâ Ebu Ali Hüseyin b. Abdullah; Demirbaş No: 3766/5

233x14 140x73 mm. Ebatlarındadır. Nesih hat ile yazılmıştır. Mecmua içerisinde yer almaktadır. Metin okunaklıdır. 20 beyite yer verilmiştir. Vr. 55a-56a arasında yer almaktadır.

Carullah Efendi 2061/32

4. *Kaside-i Ayniye*; İbn Sînâ Ebu Ali Hüseyin b. Abdullah

Talik kırması hattıyla yazılmıştır. 151a-151b vr. arasında yer almaktadır. Oldukça zor okunmaktadır. Kelimelerin altına haşiye düşülmüştür.

Halet Efendi İlavesi 248/6

5. *El-kasidâtü'l- Ayniye*; İbn Sînâ Ebu Ali Hüseyin b. Abdullah

290x197, 220x93 mm. ebatlarındadır. Mukavva ciltli olup, talik hat ile yazılmıştır. vr. 103b-104a

Fatih 4093/6

6. *Kasidât er-Ruhaniye*; İbn Sînâ Ebu Ali Hüseyin b. Abdullah

190-78, 114-50 mm ebatlarındadır. 146-147 vr. içerisinde yer almaktadır. Meşin ciltli olup nesih hat ile yazılmıştır. Mecmua içerisinde yer almaktadır.

Kasidenin yazma nüshalarının dışında kaside üzerine yapılan çok sayıda şerh, haşiye ve tahmisler de bulunmaktadır. Bunların bulunduğu kütüphaneleri şöyle sıralayabiliriz.

2. Kasidetü'l-Ayniye Üzerine Yazılmış Şerh, Haşiye, Tahmis ve Tercümeleler

Başta İstanbul Kütüphaneleri olmak üzere ruh kasidesi üzerine yapılan bütün değerlendirmeleri tespit etmeye çalıştık. Öncelikle kütüphane kataloglarını tarayıp tespit ettiğimiz ve bizzat görme fırsatı bulduğumuz şerhleri baş kısımları ile verdik. Diğer şerhleri de kataloglar ve bibliyografyalar yardımı ile tespit ettik. Şerhler şu şekildedir:

1. *Şerhu Kasidetü'l-Ayniyye*; Seyyid Şerefeddin; Bayezid Devlet Kütüphanesi, Veliyyüddin Koleksiyonu, 3237; 3242, Bayezid Koleksiyonu, 7900; Süleymaniye Kütüphanesi, Carullah Koleksiyonu, 2074, Esad Efendi Koleksiyonu, 3436; Fatih Koleksiyonu, 3064; Kılıç Ali Paşa Koleksiyonu, 1027; Lala İsmail Koleksiyonu, 732; Reisü'l-Küttap Koleksiyonu, 1209.

Başı:

الحمد لله حق حمده . . . و بعد هذه . . . الخ

Sonu:

عنه فنار العلم ذات تشعشع الخ

2. *Şerh Kasidetül-Ayniyye li İbn Sînâ*, Bistamî, Millet Kütüphanesi, 4358; Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Koleksiyonu, 780, Kasidecizade Koleksiyonu, 697; Laleli Koleksiyonu, 3707

Başı:

سبحانك يا من أيد أرواح الكاملين . . . الخ

Sonu:

مع انه دلالة الالفاظ الست الخ

3. *Şerhu Kasidetül-Ayniyye*; Abdolvâcid b. Muhammed el-Leysî el-Kütahî; Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Koleksiyonu, 799; Yozgat Koleksiyonu, 613

Başı:

الحمد لله الذي أبدع بحكمته النفوس والأرواح . . . الخ

Sonu:

عنه فنار العلم ذات تشعشع الخ

4. *Şerh Kaside-i Ayniyye*; Sedid-i Sam'ânî; Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu; 4354, 4342

Başı:

الحمد لله العزيز الجبار العلي القهار . . . الخ

Sonu:

و على ذلك فلا يرد السؤال الخ

5. *Şerhu Kasidetül-Ayniyye li İbn Sînâ*; Şeyhülislam Feyzullah Efendi; Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Koleksiyonu, 389

Başı:

ورقاء ذات تعزز و تمنع . . . الخ هبطت إليك من المكان الارفع

Sonu:

هو هذا انعم برد جواب الخ

6. *Şerhu Kasidetül-Ayniyye li İbn Sînâ*; Köprülüzade Abdullah Paşa; Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Koleksiyonu, 389

Başı:

قال الشيخ علامة العالم ابو على الخ

Sonu:

يعنى ان زمان حجتها متتقص قصير الخ

7. *Kaside-i Ruhiye* (Farsça tercümesi ile); Müellif Bilinmiyor; Hacı Mahmut Efendi Koleksiyonu, 6415

Başı:

بحر حكمتدن الوب الخ

8. *Kaside-i Ruhiye ve tercümesi*; Abbas Vasık Efendi, H. 1310, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Bölümü; 3084

9. *Şerh el- Kasidet el-Ayniyye li İbn Sînâ*; Abdülcevad el-Havancî, Süleymaniye, Laleli Koleksiyonu, 3763

Başı:

نعوز بقوة الله و نشرح قول الشيخ..... الخ

Sonu:

فنا البحث (العلم) ذات تشعشع..... الخ

10. *Şerhu Kasidetül-Ayniyye li İbn Sînâ*; el-Kuhistanî, Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Koleksiyonu, 3824

Başı:

الحمد لله الذي أبدع بقدرته الأرواح . . . الخ

Sonu:

فشبه اتصالها به البرق الخاطف . . . الخ

11. *Şerhu Kasidet-i İbn Sînâ*; Cürcanî; Süleymaniye Kütüphanesi; Esad Efendi Koleksiyonu, 3677; vr. 5a-6a.

Başı:

الحمد لله.....اما بعد هبطت إليك . . . الخ

Sonu:

فكأنها برق وان كان الثاني.... الخ

12. *Şerhu Kasidetü'l-Ayniyye*; Yunus b. Ebi Bekr, Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Koleksiyonu, 4327; vr. 83b- 87a.

Başı:

ورقاء ذات تعزز و تمنع . . . الخ هبطت إليك من المحل الارتفاع

13. *Şerhu Kasidetü'l-Ayniyye*; el-Münâvî, Zeynüddin Muhammed Abdurrauf; İ.Ü. Merkez Ktp; 4755, 1566, Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi Koleksiyonu, 811; Esad Efendi Koleksiyonu, 1234, 1239

Başı:

الحمد لله يليق الروح من امره . . . الخ

Sonu:

فى المضمون الكبير المنسوب الى الحجة الاسلام . . . الخ

14. *Şerhu Kasidetü'l-Ayniyye*, ed-Devvanî, Celaleddin Muhammed b. Esad; Süleymaniye Kütüphanesi, Aşir Efendi Koleksiyonu, 459.

15. *Şerhu Kasidetü'l-Ayniyyeti'ruhiyye*, Kasım Lenk; Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Koleksiyonu, 1073⁷

Başı:

اما بعد.... حمدالله الامر المربى . . . الخ

Sonu:

وقدره تعالى ايجاده. . . . الخ

16. *Şerhu Kasidetü'l-Ayniyyeti'ruhiyye*; el-Enberî, Ebu Abdullah Hüseyin; Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli Koleksiyonu, 3763⁸

Başı:

الحمد لله.... ابداع بقدره الارواح..... الخ

Sonu:

فشبه اتصالها به البرق الخاطف. . . الخ

17. *Tahmisül-Kasidetül-Ayniyye*, Mansur el-Mısırî; Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Koleksiyonu, 547

Başı:

الحمد لله المتوحد بعظمته كبريائه. . . الخ

18. *Tercüme-i Kaside-i Ayniyye*; Bursali Harimî, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu, 4364

3. Neşirler

Kahire'de neşredilen ve daha sonra bu neşre dayanılarak bir çok defa basılan (Tahran 1296, 1303, 1331) eseri Türkçe çevirisi ve şerhiyle birlikte Mustafa Kamil (İstanbul 1307) Fransızca tercümesiyle birlikte Carra de Vaux (Paris 1899 s. 157, 173) yayımlamış, ayrıca en-Nefs (*Mantku'l-Meşrikiyyün* içerisinde, Kum 1984) ve Kaside fi'n-nefs (*en-Nefsü'l-Beşeriyye inde İbn Sînâ* içerisinde Beyrut 1986 s.113, 114) başlığı ile basılmıştır. Kasideyi Arthur Arberry İngilizce'ye (*Avicenna on Theology* içerisinde, London, 1951 s. 77-78), Y. Kolovsky ve T. Mardonov Tacikçe ve Rusça'ya, açıklaması ve Arapça metniyle birlikte Hayrani Altıntaş (*Uluslar arası İbn Sînâ Sempozyumu Bildirileri* içerisinde, s.241-245) ve Mahmut Kaya (*İslâm Filozoflarından Felsefe Metinleri* içerisinde, İstanbul: Klasik Yay., 2003) Türkçeye çevirmiştir.⁹

4. Tahkik Metodu

el-Kasidetü'l-Ayniyye'nin tahkikinde esas alınan nüshalar, farklı zamanlarda yazılmış olup, hiç biri müellif nüshası değildir. Nüshaların her birinde az çok farklılıkların bulunması bunlardan birini tahkik için esas nüsha kabul edilmesine izin vermemiştir. Bundan dolayı biz de nüshalar arasında kağıt özellikleri ve hattını dikkate alarak en eski nüsha olduğunu tahmin ettiğimiz Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu 4342 numarada yer alan ve Sedid-i Sam'ânî tarafından yapılan şerhi tercih etmek durumunda kaldık. Diğer nüshalarda var

8 Osman Ergin, s.109.

9 Ömer Mahir Alper, "İbn Sînâ (Eserleri)", *DİA*, XX, s. 339.

olan farklılıkları da dipnotta belirttik. Tahkik esnasında elimizde bulunan bütün nüshalar karşılaştırmalı olarak okunmuştur ve şerhlerle birlikte belirlediğimiz on ayrı nüshada (eğer ki) farklılık varsa dipnotta belirttik. Tahkik esnasında diğer metinlere de rumuz koyduk. Rumuzlar şu şekildedir.

Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu 4342 numaralı şerh esas alınmıştır.

Rumuzlar:

1. Esad Efendi 3766/5; *Kaside-i Ruhiye*; İbn Sînâ Ebu Ali Hüseyin b. Abdullah;

Rumuz: ء

2. Halet Efendi İlavesi 248/6; *El-kasidetü'l- Ayniye*; İbn Sînâ Ebu Ali Hüseyin b. Abdullah

Rumuz: ح

3. Fatih 3203; *Kasidat el- ayniye fi'n-nefs en-natika li's-şeyhü'r-reis Ebi Ali bin Sînâ fi'n-nefsi'n-natikati ve ahvaliha maa havâssiha*; İbn Sînâ Hüseyin b. Abdullah el-Buhari

Rumuz: ف

4. *Şerh Kasidetü'l-Ayniyye li İbn Sînâ*; Şeyhülislam Feyzullah Efendi; Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü, 389

Rumuz: ح

5. *Şerhu Kasideti'l-Ayniyye*; el-Münavi ,Zeynüddin Muhammed Abdurrauf; İ.Ü. Merkez Kütüphanesi; 4755, 1566, Süleymaniye Reşid Efendi 811

Rumuz: م

6. *Şerh el- Kasidet el-Ayniyye li İbn Sînâ*; Abdülcevad el-Havancı, Süleymaniye; Laleli 3763

Rumuz: ل

7. *Tahmisi'l-Kasideti'l-Ayniyye*; Mansur el-Mısrî; Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Bölümü 547

Rumuz: ب

8. *Kaside-i Ruhiye* (Farsça tercümesi ile); Müellif bilinmiyor; Hacı Mahmut Efendi, 6415

Rumuz: ن

9. *Şerhu Kasideti'l-Ayniyye*; Abdulvacid b. Muhammed el-Leysi el-Kütahî; Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Bölümü, 799; Yozgat Bölümü, 613

Rumuz: ی

10. Şerhu Kasideti İbn Sînâ; Cürcanî; Süleymaniye Kütüphanesi; Esad Efendi, 3677

Rumuz: ۶

Dipnotta nüshalardan birinde veya hepsinde eksik olan kelime veya ibareler aşağıda belirtildiği şekilde (-) işareti ile; fazla olanlar (+) işareti ile; metinde belirtilen kelimenin veya ibarenin yerinde diğer nüshalarda bulunan kelimeyi veya ibareyi göstermek için (:) işareti kullanılmıştır. Bundan sonra da eksik veya fazla olan yahut o kelime veya ibarenin yerinde bulunan kelime veya ibareler yazılmıştır.

KAYNAKÇA

- Alper, Ömer Mahir, "İbn Sînâ (Eserleri)", *DİA*, XX.
 Beyhaki, *Tarihü'l-Hükema*, Dimeşk 1946.
 Brockelman, *Geshicte der Arabischenliteratür*, I, Leiden 1943.
 Ergin, Osman, *İbn Sînâ Bibliyografyası*, İstanbul 1956.
 İbn Ebi Usaybia, *Uyûn'ül-Enbâ fi Tabakâti'l Etibbâ*, Nizar Rıza (nşr.), Beyrut ts.
 İbn Hallikan, *Vefeyâtü'l-Âyân*, II, İhsan Abbas (thk.), Beyrut.
 G.C. Anawati, *Müellefât-ı İbn Sînâ*, Kahire 1950
 Jules L. Janssens, *An Annotadet Bibliography on İbn Sînâ*, Leuven University Pres-1991.
 Kâtip, Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn an esami'l-kütüb ve'l-fünun*, M. Şerefeddin Yaltkaya (tsh.), Kilisli Rifat Bilge (tsh.), Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1941.
 Mehdevi Yahya, *Fihrist-i nüshaha-yı musannefatı İbn Sînâ*, Tahran 1954.

EL-KASİDETÜ'L-AYNIYYE'NİN TAHKİKLI METNİ

1	هبطت إليك من المحل ¹ الارفع	ورقاء ذات تعزز و تمنع
2	محجوبة عن كل مقلة عارف ²	وهي التي سفرت ولم تتبرقع
3	وصلت على كره اليك و ربما	كرهت فراقك وهي ذات تفجع
4	انفت وما انست ³ فلما واصلت	الفت مجاورة الخراب البلقع ⁴
5	واظنها نسيت عهدودا بالحمى	و منازل بفراقها لم تقنع
6	حتى اذا اتصلت بها ء هبوطها	عن ⁵ ميم مركزها بذات الاجرع
7	علقت بها ثاء الثقيل فا اصبحت	بين المعالم والطلول الخضع
8	تبكى و قد ⁶ ذكرت عهدودا بالحمى	بمدامع تهمنى ولم تتقطع
9	و تظل ساجعة على الدمن التي	درست بتكرار الرياح الاربع
10	إذ عاقها الشرك الكثيف و صدها	نقص عن الأوج الفسيح المربع
11	حتى إذا قرب المسير عن الحمى	و دنا الرحيل إلى الفضاء الاوسع ⁷
12	و غدت مفارقة لكل مخلف	عنها خليف الترب غير مشيع
13	سجعت ⁸ وقد ⁹ كشف الغطاء فابصرت	ما ليس يدرك ¹⁰ بالعيون الهجع ¹¹

1 ح: مكان

2 ل: ناظر

3 ء: سكنت

4 «هذه البيت غير موجودة في نسخة «ج»

5 ل: فى

6 ء ل ج: إذا

7 «هذه البيت غير موجودة في نسخة «ج»

8 ء ج م ل ن ي ر: هجعت؛ ب: اتت

9 ح: فقد

10 ب: تبصر

11 «هذه البيت غير موجودة في نسخة «ل»

- 14 و غدت تغرد فوق ذروة شاهق¹² والعلم يرفع كل من لم يرفع¹²
- 15 فلأى شئ أهبطت من شامخ¹³ عال إلى قعر الخضيض الاوضح¹³
- 16 إن كان أهبطها الإله لحكمة¹⁴ طويت على¹⁴ الفذ اللبيب الأروع
- 17 فهبوطها إن كان¹⁵ ضربة لازب لتكون سامعة بما لم تسمع
- 18 و تعود¹⁶ عالمة بكل خفية¹⁷ في العالمين فخرقها لم يرقع¹⁷
- 19 وهى التى قطع الزمان طريقها¹⁸ حتى لقد¹⁸ غربت بغير المطلاع
- 20 فكأنها برق تألق الحمى¹⁹ ثم النطوى فكأنه لم يلمع¹⁹
- 21 انعم برد جواب ما انا فاحص²⁰ عنه فانار العلم ذات تشعشع²¹

12 ح : سام إلى قعر الخضيض الاوضح

13 هذه البيت غير موجودة في نسخة "ء ج" ؛ ح : والعلم يرفع كل من لم يرفع ؛ ب : ل : عال إلى قعر الخضيض
الوضح

14 ب : عن

15 م ب : لا شك

16 ن : وتكون

17 «هناك تقديم و تأخير في هذه البيت و ما بعدها في نسخة «ب»

18 ج : إذا

19 « هذه البيت غير موجودة في نسخة «ى»

20 ن : فانعم برد جواب لست فاحص

21 هذه البيت غير موجودة في نسخة "م" ؛ ل : فانعم برد جواب ما انا بساءل عنه فانار البحرس ذات تقشع